

5. Конституція штату Алабама (AlabamaConstitutionof1901) : Закон штату Алабама від 1901 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://codes.findlaw.com/al/alabama-constitution-of-1901/>. – Art. V. – &137.
6. Остаточний текст резолюції ПАРЄ щодо дотримання обов'язків та зобов'язань Україною : Резолюція ПАРЄ від 27.09.2001 // Голос України. – 2001. – № 186. – Ст. 5.
7. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
8. Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною : Резолюція ПАРЄ від 05.10.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_611.
9. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532.
10. Про концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28.04.1992 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 426.
11. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
12. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.
13. Функціонування демократичних інституцій в Україні : Резолюція ПАРЄ від 04.10.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a19.
14. Функционирование демократических институтов в Украине : Резолюція ПАРЄ від 26.06.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a57.
15. A.G. Schneiderman announces he will join lawsuit against new immigration ban [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ag.ny.gov/press-release/ag-schneiderman-announces-he-will-join-lawsuit-against-new-immigration-ban>.

УДК 347.73:336.22:352

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

FEATURES OF LEGAL REGULATION OF LOCAL TAXES AND FEES

Козинець І.Г.,

*старший викладач кафедри цивільного, господарського права та процесу
Чернігівського національного технологічного університету*

Стаття присвячена висвітленню сучасного стану місцевих податків і зборів в Україні. Визначено особливості їх правового регулювання. Узагальнено практику місцевого оподаткування в інших державах. Зазначено напрями вдосконалення місцевого оподаткування з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Ключові слова: місцеві податки, місцеві збори, місцеве оподаткування, податкові надходження, місцеве самоврядування, доходи місцевих бюджетів.

Статья посвящена местным налогам и сборам в Украине. Определены особенности их правового регулирования. Обобщена практика местного налогообложения в зарубежных странах. Очерчены направления совершенствования местного налогообложения с учетом опыта других государств.

Ключевые слова: местные налоги, местные сборы, местное налогообложение, налоговые поступления, местное самоуправление, доходы местных бюджетов.

The article is devoted to local taxes and fees in Ukraine. The features of their legal regulation defined. Summarized the practice of local taxation in foreign countries. Outlines directions for the improvement of local taxation based on the experience of other States.

Key words: local taxes, local fees, local taxation, tax revenues, local government, revenues of local budgets.

Постановка проблеми. Місцеві податки та збори є невід'ємною складовою фінансової системи будь-якої держави, оскільки вони є одним із основних фінансових джерел формування доходів бюджетів місцевих бюджетів. Необхідність забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами та нестабільність їх дохідних джерел вже давно виступають суттєвою проблемою, вирішенню якої останнім часом приділяється значна увага в Україні. Тому удосконалення системи місцевого оподаткування ні в кого не викликає заперечень. Саме місцеві податки і збори дозволяють забезпечити та розширити поле дійсно власної фінансово-господарської діяльності місцевого самоврядування та фінансування суспільних благ і послуг.

Необхідність і можливості посилення дієвості місцевого оподаткування з метою фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад і обумовлюють актуальність дослідження.

Стан опрацювання. У наукових дослідженнях питанням місцевого оподаткування приділено багато уваги. Серед вітчизняних науковців та дослідників цими проблемами займалися: В. Л. Андрущенко, Л. К. Воронова, Н.А. Бак, Т.Г. Бондарук, М. П. Кучерявенко, Т.А. Латковська, О. А. Музика-Стефанчук, В.В. Письменний, О.О. Сун-

цова та ін. Однак особливості сучасного стану правового регулювання місцевих податків та зборів в Україні потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання місцевих податків і зборів та обґрунтування перспектив розвитку місцевого оподаткування в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Податкове законодавство у сфері місцевих податків і зборів почало формуватися більше двадцяти п'яти років тому. До 2010 року правове регулювання місцевого оподаткування мало багато прогалин, тому система місцевих податків і зборів була неефективною та потребувала докорінного реформування відповідно до вимог та потреб сучасності. Виникало багато неузгодженостей та суперечностей з огляду на постійні зміни, оновлення положень податкового законодавства. Прийняття Податкового кодексу України стало початком нового етапу розвитку місцевих податків і зборів в Україні. Окрім Податкового кодексу України (далі – ПК України) серед нормативно-правових актів, що регулюють місцеве оподаткування, необхідно назвати, насамперед, Конституцію України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетний кодекс України, рішення органів

місцевого самоврядування тощо. Таким чином, законодавче врегулювання механізму місцевого оподаткування в Україні забезпечило необхідне правове поле для функціонування місцевих податків і зборів. Правове регулювання місцевого оподаткування здійснюється як податковим законодавством, так і цілою низкою інших нормативних актів, що визначають компетенцію органів місцевого самоврядування у сфері оподаткування, специфіку побудови бюджетної системи і взаємини її структурних елементів, а також актами місцевих органів.

Починаючи з 2011 року, з прийняттям ПК України, система місцевого оподаткування була реорганізована. Було суттєво скорочено перелік місцевих податків і зборів, але це відбулося за рахунок скасування неефективних або загалом відсутньою фіскальною віддачею, й запроваджено нові місцеві податки та збори.

Податковий кодекс України в сучасній редакції визначає такі місцеві податки і збори: податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Проте фактично діє чотири місцевих податки, оскільки податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю [1].

Місцеві податки і збори встановлюються Верховною Радою України та вводяться в дію місцевими радами, що діють на території відповідних територіальних громад.

Система фінансово-правового регулювання місцевих податків і зборів в Україні розкривається певним чином через принципи. До таких принципів можна віднести наступні:

- фіскальної достатності – встановлення місцевих податків та зборів із урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат місцевого бюджету з його надходженнями;

- економічної ефективності – встановлений податок повинен приносити прибуток неменший, ніж адміністрування його збору, при цьому прибуток повинен бути максимально великим, щоб не допустити встановлення великої кількості податків, з одного боку, а з іншого – не встановлювати надвисокі податки, оскільки вони сприяють відтоку бізнесу з певного регіону;

- соціальної справедливості – встановлення таких податків та зборів, які б враховували платоспроможність платників податків;

- принцип користування благами – місцеві податки і збори – це плата за блага, послуги, які забезпечують органи місцевого самоврядування; платники податків за однакову вигоду від певної комунальної послуги повинні сплачувати однакові податки (незалежно від їхньої платоспроможності);

- стабільності – забезпечення незмінності податків, зборів, їх ставок, пільг протягом бюджетного року;

- гнучкості – місцева податкова система повинна стимулювати розвиток пріоритетних сфер бізнесу в конкретному регіоні та гнучко реагувати на зміни в фіскальній та інфляційній політиці держави;

- прив'язаність податків до місцевих видатків – податки повинні бути чітко пов'язані з видатками місцевої влади, щоб платники знали про підзвітність їм місцевої влади за те, як використовуються податкові надходження [2, с. 148–149];

- адміністративної простоти тощо.

Сільські, селищні та міські ради та ради об'єднаних територіальних громад на своїй території обов'язково встановлюють транспортний податок, плату за землю та єдиний податок (затверджують ставки у межах встановлених норм, встановлюють пільги щодо плати за землю) та приймають рішення щодо встановлення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, збору за місця для паркування транспортних засобів (встановлюють додаткові пільги податку на нерухомість) та туристичного збору

(визначають податкових агентів, ставки збору в межах норм).

Установлення місцевих податків і зборів, не передбачених Податковим кодексом України, забороняється. Зарахування місцевих податків і зборів до бюджетів відповідного рівня здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України [1].

Таким чином, правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: на загальнодержавному і місцевому. По-перше, держава визначає вичерпний перелік таких обов'язкових платежів, коло платників, об'єкти оподаткування, граничні розміри ставок, тобто встановлює основи їх справляння, надаючи повноваження органам місцевого самоврядування на введення таких податків і зборів на відповідній території. По-друге, місцеві органи влади, реалізуючи надані державою повноваження, встановлюють і детально регламентують механізми справляння окремо кожного з податків і зборів, а також уводять їх у дію.

Сьогодні питома вага місцевих податків і зборів у загальній структурі доходів зведеного бюджету України все ще залишається незначною. Так, за 10 місяців 2017 року надходження від місцевих податків і зборів становлять 44 667,4 млн. грн., що складає 5,42% від загального обсягу всіх податкових і неподаткових надходжень [3].

Розглядаючи особливості сплати місцевих податків у Чернігові, слід зазначити, що за 9 місяців 2017 року міський бюджет поповнився на 2 327 млн. грн., з яких 948 млн. грн. – це власні надходження міста, переважно від податків. Найбільша частка – 496 млн. грн. – це податок на доходи фізичних осіб. Друге місце у майнового податку – 166,935 млн. грн., зокрема земельний податок та оренда землі – 155,657 млн. грн., податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки – 11,6 млн. грн., транспортний податок – 0,335 млн. грн. Третє місце в єдиного податку – 122,746 млн. грн. Збір за місця паркування автотранспорту – 0,377 млн. грн., туристичний збір – 0,159 млн. грн. [4]. Таким чином, ми бачимо, що місцеві податки та збори в Україні суттєво не впливають на формування доходної частини місцевих бюджетів.

Проте останні роки спостерігається тенденція до збільшення надходжень від майнового податку. Це обумовлено розширенням кола його суб'єктів і об'єктів оподаткування за рахунок комплексності податку на майно. Водночас, найбільша питома вага в його структурі належить платі за землю – близько 92% [5, с. 67–68; 4]. До чинників, що спричинили зростання надходжень від плати за землю можна віднести збільшення нормативної грошової оцінки земель та здійснення заходів щодо повноти обліку землевласників та землекористувачів – фізичних/юридичних осіб, а також дотримання ними норм чинного законодавства у сфері землекористування.

Високий рівень надходжень має єдиний податок, що дозволяє його розглядати, поряд із майновим податком, як стабільне та прогнозоване джерело податкових надходжень місцевих бюджетів і в цілому вказує на наявність внутрішніх резервів для розвитку спрошеної системи оподаткування доходів малого підприємництва в Україні.

Незначну фіскальну результативність показують транспортний податок та місцеві збори. Це обумовлено багатьма факторами, зокрема, щодо транспортного податку – звуженням кола об'єктів оподаткування; щодо збору за місця паркування – відсутністю належного контролю органами місцевого самоврядування за рівнем сплати збору, а саме: не використання технічних пристроїв (паркоматів) та відсутність належного обліку земельних ділянок, відведених для паркування транспортних засобів тощо [6, с. 19]; щодо туристичного збору, то цей платіж не може бути запроваджений на багатьох територіях, оскільки до туристичної місцевості не можна віднести 3/5 територій місцевих гро-

мад України [7, с. 94]. Тому наявність таких зборів в податковій системі є не дуже ефективною.

Поряд з цим, місцеві податки і збори повинні бути важливими інструментами місцевого самоврядування, що не лише дозволяють мобілізувати певну частку фінансових ресурсів до місцевих бюджетів, але й мають регулювати рівень розвитку територіальних громад. У разі ж, якщо місцеве оподаткування не виконує ні фінансових завдань, ні регулюючих функцій (щодо регулювання розвитку територіальних громад), то воно потребує удосконалення як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні.

До недоліків місцевого оподаткування можна віднести, зокрема: незначну фінансову роль місцевих податків і зборів; відсутність самостійних прав органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних місцевих податків і зборів; нерозвиненість податків, які відображають політику місцевого самоврядування; відсутність взаємозалежності між рівнем громадських послуг, які надаються на певній території та податковими платежами населення [8, с. 85]; недоліки в адмініструванні місцевих податків і зборів, зокрема неточно окреслюють коло платників, об'єкти оподаткування, змінюються граничні ставки платежів, що призводить до дефіциту податкових надходжень до місцевих бюджетів; постійні зміни в законодавстві; фінансова криза; під час встановлення місцевих податків і зборів не враховується економічний, соціальний, демографічний розвиток окремих територій тощо.

Необхідність удосконалення місцевого оподаткування в Україні, вирішення його кардинальних питань неможливе без вивчення досвіду інших країн щодо створення ефективної системи місцевих податків і зборів.

У розвинених країнах місцеві податки і збори, як правило, мають високу питому вагу в загальній сумі грошових надходжень місцевих бюджетів, зокрема: Австрії – 72%, Японії – 55%, Франції – 48%. За рахунок місцевих податків сформувалися 61% муніципальних доходів у Швеції, 66% – у США, 51% – у Данії, 46% – у Швейцарії, 46% – у Німеччині, 43% – у Норвегії, 37% – у Великій Британії, 34% – у Фінляндії, 31% – в Іспанії. Найбільшу кількість місцевих податків запроваджено: у Франції – понад 40, Німеччині – 55, Італії – близько 70, Бельгії – близько 100 [9, с. 57].

За рівнем податкової незалежності, Україна значно поступається більшості як унітарних, так і федеративних держав, особливо Австрії, Іспанії, Люксембургу, Фінляндії, Франції, Швейцарії, Швеції та іншим європейським країнам, де органи місцевого самоврядування наділені широкими податковими повноваженнями. Так, зокрема, органи місцевого самоврядування більшості європейських країн самостійно встановлюють граничні розміри ставок місцевих податків, вісім країн (Австрія, Бельгія, Німеччина, Ісландія, Іспанія, Португалія, Чехія та Швеція) мають право на встановлення ставок та бази оподаткування. Також деякі європейські країни використовують процедуру розподілу місцевих податкових надходжень за схемою «місцева влада – центральній владі» [10, с. 108–109].

Необхідно зазначити, що для більшості країн-членів ЄС характерна велика кількість місцевих податків і зборів. така чисельність переслідує дві мети: створення сприятливого податкового клімату для господарської діяльності й ефективно розв'язувати низку соціальних проблем на місцевому рівні.

Панівне місце серед місцевих податків і зборів належить податку з доходів фізичних осіб (наприклад, у Данії, Норвегії, Фінляндії та Швеції його питома вага становить майже третину доходів місцевих бюджетів). Наступним є промисловий податок (на прикладі Німеччини), базою оподаткування якого є капітал підприємства, фонд оплати праці та прибуток. Значну частину промислового податку перераховують до федерального бюджету, натомість орга-

ни місцевого самоврядування отримують відрахування від податку з доходів [11, с. 538].

Значного поширення за кордоном набув такий місцевий платіж, як податок на нерухомість. І хоча за фінансовим потенціалом він істотно поступається загальнодержавним аналогам, в одних країнах цей платіж є домінуючим, а в інших – його взагалі не справляють. При цьому питома вага податку на нерухомість у структурі доходів місцевих бюджетів коливається в межах від 30% – в унітарних республіках до 50% – у федераціях [10, с. 112].

Земельний податок також належить до місцевих податків. Проте нині його питома вага в структурі доходів місцевих бюджетів більшості європейських країн зменшується.

Непряме оподаткування в зарубіжних країнах широко представлене податками з обороту та продажу. Функціональні механізми їх справляння полягають у впровадженні на рівні роздрібною торгівлі надбавок, які, крім вартості товарів, мають сплатити покупці, а це, у свою чергу, посилює податкове навантаження на соціально незахищені верстви населення. Тому органи місцевого самоврядування за кордоном часто звільняють від оподаткування низку товарів першої необхідності (наприклад, продукти харчування та ліки за рецептами).

До специфічної групи податкових платежів за кордоном належать надбавки до ставок загальнодержавних податків. Центральна і місцева влади частково використовують ті самі бази оподаткування, але встановлюють окремі ставки. Держава може відповідати за загальне управління та стягнення власної частини податку, а органи місцевого самоврядування – за визначення бази оподаткування і структури ставок. Далі місцева влада просто визначає загальну ставку податку шляхом додавання власної ставки до загальнодержавної. Від місцевих податкових платежів вони відрізняються формою мобілізації фінансових ресурсів, утім, сплачуються з доходів населення, зменшуючи відповідним чином їхню купівельну спроможність [11, с. 542].

Широко представлені в місцевому оподаткуванні європейських країн і місцеві збори. Місцеві бюджети отримують значні суми коштів за рахунок зборів із населення за надання найрізноманітніших послуг у таких країнах, як Франція (за водопостачання, каналізацію, прибирання сміття), Норвегія (за водопостачання, каналізацію, вивезення сміття та побутових відходів, прибирання громадських місць), Італія (шкільний збір, за використання державних земельних ділянок, місцеві ліцензійні збори), Швеція (за енерго- і водопостачання, використання відходів) тощо. [8, с. 268].

Таким чином, розглянувши основні тенденції місцевого оподаткування, можна зазначити, що на відміну від європейських країн:

- в Україні перелік місцевих податків і зборів є досить обмеженим;
- за рівнем податкової незалежності, Україна значно поступається іншим країнам, де місцеві органи наділені більшими повноваженнями щодо впровадження місцевих податків і зборів, встановлення ставок та бази оподаткування, надання пільг;
- такі податки, як податок на нерухомість, земельний та транспортний податок включені в систему місцевого оподаткування України;
- натомість більшість європейських місцевих податків не представлені у вітчизняній системі оподаткування, зокрема, це податки на прибуток та доходи, податок з обороту, податок на роздрібний продаж, місцеві екологічні податки та інші, теж саме стосується і місцевих зборів;
- відсутні також надбавки до ставок загальнодержавних податків (хоча до цієї групи можна віднести, введений в Україні з 2015 року акцизний податок із реалізованих

суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів – алкогольних напоїв та тютюнових виробів);
– а це, у свою чергу, дає підстави розглянути можливість запровадження деяких із них у вітчизняному оподаткуванні.

Висновки. Отже, для удосконалення системи місцевого оподаткування в Україні необхідне оновлення правового регулювання справляння місцевих податків і зборів, розвиток нових ефективних форм місцевого оподаткування. Враховуючи досвід інших країн, до місцевих податків і зборів можна віднести податок на доходи фізичних осіб, розвивати майнове оподаткування, розширити базу акцизного податку з роздрібного продажу на місцевому рівні.

За умов загрози екологічної ситуації, у країні корисними стануть місцеві екологічні податки, які доцільно стягувати за забруднення повітря, водоймищ, лісів та інших природних ресурсів, захоронення й утилізацію шкідливих відходів на території відповідної громади.

Одним із напрямів реформування місцевого оподаткування має стати розширення переліку тих місцевих зборів, які платник буде сприймати як плату за певні місцеві послуги і які будуть відображати політику органів самоврядування, так як це діє в багатьох країнах світу. Розширення їх переліку має відбуватися за рахунок запровадження зборів із цільовим використанням одержаних коштів (збори на прибирання й освітлення вулиць, на прибирання сміття, впорядкування парків, зон відпочинку, кладовищ тощо).

Поряд із цим, обираючи шляхи збільшення обсягу місцевих податків і зборів, необхідно враховувати, що вони мають існувати у такій кількості, у якій би повністю забезпечували місцеві органи влади коштами, необхідними для виконання їх завдань і функцій, і водночас зважати на фінансові можливості їх платників. Раціонально організоване місцеве оподаткування забезпечить зростання економіки та суттєво підвищить соціальний добробут територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О.О. Сунцова. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Доходи сводного бюджета Украины по статьям доходов в 2017 году (на 1 ноября 2017, в млн. грн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/budget/cons/income.php>.
4. Звіт про виконання міського бюджету міста Чернігів за 9 місяців 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chernigiv-rada.gov.ua/project/r-vikonkom/14284>.
5. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [В.В. Зубенко, І.В. Самчинська, А.Ю. Рудик та ін.]; ІБСЕД // Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2017. – 92 с.
6. Бак Н.А. Місцеве оподаткування в Україні: стан і перспективи посилення дієвості / Н.А. Бак // Економіка: реалії часу. – 2017. – № 1(29). – С. 12–25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://economics.opu.ua/journal>.
7. Товкун Л.В. Місцеві податки та збори як складові податкової системи України: їх особливості та розвиток / Л.В. Товкун // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 29. – С. 85–96.
8. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. / М.О. Євдокімова. – Х. : ХНАУ, 2014. – 343 с.
9. Бондарук Т.Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т.Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 56–66.
10. Письменний В.В. Місцеве оподаткування в умовах реформування податкової системи України: [монографія] / В.В. Письменний. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка», 2011. – 196 с.
11. Місцеві фінанси : підруч. / авт. кол.; за ред. док. екон. наук, проф. О.Б. Жижор, док. екон. наук, проф. О.П. Кириленко. – К. : УБС НБУ, 2015. – 579 с.

УДК 342

БЕЗПЕРСПЕКТИВНІСТЬ РЕПРЕСИВНИХ ЗАХОДІВ У БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯМ СТАНУ СУСПІЛЬНОГО ОРГАНІЗМУ

INSUFFICIENCY OF REPRESENTATIVE MEASURES AGAINST CORRUPTION, AS A DISPLAYED OF STATE OF A SOCIAL SYSTEM

Костенко І.В.,

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України,
асистент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті аналізується проблема екзистенції корупції як певного віддзеркалення стану сучасного суспільного організму, визначається сутність репресивних заходів та нівелюється їх значущість як засобів усунення корупційних ризиків. Здійснена спроба визначити стан сучасного суспільного організму як інтегруючої сили, детермінанта високих показників корупції. Стаття є дуже актуальною та своєчасною. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження.

Ключові слова: корупція, заходи боротьби, репресивні заходи, національна свідомість, правова обізнаність, національна ідея.

В статье анализируется проблема экзистенции коррупции, как определенного отражения состояния современного общественного организма, определяется сущность репрессивных мер и нивелируется их значимость как средства преодоления коррупционных рисков. Осуществлена попытка определить состояние современного общественного организма как интегрирующую силу, детерминанту высоких показателей коррупции. Статья является весьма актуальной и своевременной. Теоретико-методологическую основу исследования составляют общенаучные и специально-юридические методы исследования.

Ключевые слова: коррупция, меры борьбы, репрессивные меры, национальное сознание, правовая осведомленность, национальная идея.